

Redactioneel

De artikelen in dit themanummer zijn de (eerste) neerslag van een discussie die zo'n twee jaar geleden op gang kwam. De betrokkenen, filosofen en politikologen, deelden een belangstelling voor de klassieke politieke filosofie: Plato, Aristoteles, Hobbes, John Stuart Mill. Zij betreurden het dat deze denkers als wassen beelden in het museum van de geschiedenis waren bijgezet en slechts eenmaal per jaar, tijdens de kolleges geschiedenis van de filosofie/politieke theorie, daaruit verwijderd werden om dan telkens weer onder het analytische mes van de wetenschappelijk geschoolde chirurg de geest te geven. Zonder dat zo uit te spreken, koesterden zij ook de hoop dat de politieke theorie weer aktueel zou kunnen worden.

In de discussies kwam al snel het werk van de Duits-Amerikaanse politieke filosofe *Hannah Arendt* centraal te staan. Zij was, hoewel al enkele jaren geleden overleden, een tijdgenoot, had een gedegen filosofische opleiding bij Karl Jaspers en Martin Heidegger gekregen en had zich gedurende haar verdere leven ingelaten met grote aktuele politieke kwesties als het totalitarisme, de totale oorlogsvoering en de opmars van de moderne technologieën. Haar levensloop liet zich bovendien lezen als een intellektuele speurtocht en haar ideeën sloten aan bij ons bekende theoretici als Machiavelli, Montesquieu en de Amerikaanse *Founding Fathers*. In haar werk probeert Arendt de verloren gegane revolutionaire traditie van de radendemocratie weer tot leven te wekken. Zij wil haar lezers ertoe aanzetten de waarde van het openbaar debat en het politieke handelen te herontdekken. Arendt is een modern republikein.

Wat is republikanisme? Republikeins zijn politieke theorieën die een groot belang aan de aktieve betrokkenheid van de burgers bij de politieke besluitvorming hechten. Een openbaar debat, gevoed door maatschappelijke conflicten die met hartstocht worden uitgevochten, is volgens republikeinen de levensvoorwaarde voor politieke vrijheid. De bestaande maatschappelijke instituties moeten daarom zo geordend worden dat zulke conflicten niet verstommen, maar juist op zo zoveel mogelijke manieren worden gerepresenteerd. De politiek moet niet beheersen, maar kanaliseren. Republikeinen betreuren het daarom dat de politiek vandaag de dag er niet meer in slaagt

hartstochten op te roepen, dat niemand meer voor zijn/haar plezier aan de politiek deelneemt.

Niet elk van de auteurs van de hieropvolgende artikelen zal zich republikein willen noemen: sommige hebben meer affiniteit met de liberale traditie, andere meer met de socialistiese. Maar allen menen wel dat een levendig debat over politieke vraagstukken als de identiteit van de burger(es), de scheiding tussen en het karakter van de private en de openbare sfeer en de rol van het recht in de oplossing van politieke conflicten dringend gewent is. De bestaande politieke theorieën, het (marxisties) socialisme en het (utilitaristies) liberalisme, hebben immers niet alleen al lange tijd geleden het vermogen verloren mensen tot politiek handelen aan te zetten, maar missen ons inziens ook het vokabulair om de belangrijkste aktuele politieke verschijnselen naar waarde te schatten. In die zin zou dit themanummer beschouwd kunnen worden als een poging om met behulp van de klassieke theorieën ons politieke vokabulair te verrijken.

Gijs van Oenen opent dit nummer met een artikel, getiteld 'Vrienden en vreemdelingen in de politiek' dat een overzicht geeft van het debat dat (vooral in Engeland en de Verenigde Staten) tussen liberalen, kommunisten en republikeinen wordt gevoerd. Hij spoort de belangrijkste meningsverschillen op en konfronteert deze theorieën met de huidige situatie in Nederland.

Daarop volgt een artikel van *Ido de Haan*, 'De passie in de politiek', over de politieke ideeën van Niccolo Machiavelli, de eerste grote vertegenwoordiger van het republikanisme. De Haan onderkent in Machiavelli's werk twee modellen van politiek bedrijven: een autoritair en een democraties model. Het laatste is zijns inziens bijzonder aktueel omdat het mogelijkheden aanwijst om het debat over het goede leven in de politiek terug te brengen.

Hierna publiceren wij de antwoorden op een vijftal vragen die wij voorlegden aan een negental personen die aktief zijn in de politiek of die beroepshalve nadenken over politiek. De bedoeling van deze enkête is de contouren van een in linkse kringen ontbrekend politiek debat te onderscheiden: wat zijn momenteel de belangrijkste politieke kwesties, heeft links nog adequate ideeën? Iedereen kreeg dezelfde vragen voorgelegd; we laten het aan de lezer(es) zelf over de gegeven antwoorden te beoordelen.

Op 24 en 25 september werd in Leiden een kongres gehouden, getiteld 'Gender of power'. *Kathy Davis* en *Guus Meershoek* spraken daar met *Jean Bethke Elshain* en *Nancy Hartsock*, twee Amerikaanse feministes die zich intensief met politieke theorievorming bezighouden. Onderwerp van gesprek: macht in man/vrouw verhoudingen en de debatten in de Amerikaanse feministiese beweging.

Het artikel van *Rian Voet* sluit op deze thematiek aan. Zij pleit, gekonfronteerd met het liberale -'deskundigheids'- feminisme van de jaren tachtig, voor een herwaardering van de leuze 'het persoonlijke is politiek', waarmee

het feminisme zich in de jaren zeventig tooide. Aan de hand van een kritiese bespreking van het werk van Jean Bethke Elshtain, Richard Sennett en Hannah Arendt, schetst zij de contouren van een republikeins feminisme.

Een moderne republikein is ongetwijfeld de Amerikaanse socioloog *Richard Sennett*. Eind oktober sprak *Irene Klaver* met hem in New York. Sennett is al jaren gepreokkupeerd met het stadsleven en in het interview doet hij uitspraken over verlevendiging van de publieke debatkultuur in moderne steden.

Geert Lovink en *Arjan Mulder*, medewerkers van de stichting BILWET (stichting ter Beoefening van de ILlegale WETenschap) analyseren in 'De zaak Kedichem' de aktie die twee jaar geleden tegen een poging tot hereniging van enkele neo-fascistische organisaties werd ondernomen. Nauw aansluitend bij de direkte ervaringen van de aktievoerders tonen zij hoe paniek, en de angst voor paniek, in belangrijke mate het optreden van alle betrokkenen bepaalden.

In 'Het politieke onvermogen van (klein) links', tenslotte, analyseert *Guus Meershoek* de rol die mythes in de (linkse) politiek spelen. Hij onderscheidt pathogene mythes en gewone mythes. De laatste spelen een onmisbare rol in een gewone, d.w.z. republikeinse politiek. Klein links is echter aan een pathogene mythe ten prooi gevallen en dat is volgens de auteur de oorzaak van de malaise van links. Links heeft het vermogen de werkelijkheid te interpreteren verloren.

Naast het omvangrijke thema vindt de lezer(es) in dit nummer ook nog het artikel van *René Boomkens* over 'de nieuwe apokalyptici': George Steiner, Neil Postman en Jean Baudrillard. In tegenstelling tot een vervals-historikus als Spengler menen zij dat we de ondergang van het avondland al lang achter de rug hebben, maar dat we dat alleen nog niet in de gaten hebben. Met milde ironie toont Boomkens hoe de door hen vermaledijde masakultuur in hun eigen betoogtrant opduikt. Blind voor de nieuwe werkelijkheid kunnen deze doemdenkers niet de rol spelen die intellectuelen vandaag de dag toevalt en die de onafhankelijke rock-artiest al ontdekt heeft: de rol van 'intelligente massa'.

Baukje Prins, *Annemarie Mol* en *Geertje Boschma* gaan een discussie aan met Harry Kunneman naar aanleiding van zijn artikel 'Gekte is een solidariteitskrisis' van Harry Kunneman in *Krisis* 30.

Maarten Hajer recenseert het boek 'Het socialisme op sterk water', een reeks geruchtmakende stellingen waarmee Paul Kalma in het strategiedebat in de PvdA intervenieerde. *Richard Wouters* bespreekt het proefschrift van Huub Spoormans, 'Met uitsluiting van voorregt', een studie over de totstandkoming van de liberale democratie in Nederland. *Jeroen Onstenk* signaleert de bundel 'Macht, Vorm, Verzet'. *Janny Vorstenbosch* bespreekt 'Het Vertrek', een bundel artikelen van vrouwen over het begrip en de beleving van ruimte. *Judith Vega* recenseert tot slot de verzamelde essays van de konservatieve historicus Kossman, getiteld 'Politieke theorie en geschie-

denis'.

Het werd al gezegd: niet alle auteurs willen zich republikein noemen. Zoals de lezer(es) zal kunnen opmerken, verschillen we bijvoorbeeld van mening over de levensvatbaarheid van een republikeinse politiek en over de wenselijkheid daarvan. Zelfs over de vraag of er wel zoiets als republikanisme bestaat. Dat is geen ramp. Integendeel. We hopen zelfs dat de lezer(es) tot slot ook nog zijn/haar oordeel aan ons debat wil toevoegen.

Guus Meershoek